

JOGÉLET.

Rapszódia egy könyvről, annak hősről, és a magánjogi jogtudományról. Egy nemrégiben megjelent könyv hatása alatt állok. A könyv szerzője dr. Besnyő Bernát; tárgyát is kifejező címe: Szász-Schwarz Gusztáv emlékezete. A Civiljogászok vitatárságában tartott emlékbeszéd bővített kiadása.

Az emlékbeszéd háládatlan egy műfaj. Gyakran készül olyanról is, akiről nincs mit beszélni, olykor olyanról is, akiről jobb volna nem beszélni. Mégis mindig dícsérő, mindig dithyrambikus. Antónius nem dícsérni jött Caesar, hanem gyászolni, — a szokvány emlékbeszéd ellenben nem gyászolni jött a megboldogultat, hanem dícsérni. Ezért legjellegzetesebb tulajdonsága e műfajnak: az őszinteség hiánya —, és ezért gyanus ez a műfaj.

Mily elragadóan kellemes kivétel dr. Besnyő Bernát emlékbeszéde. Leggyönyörűbb tulajdonságai a következők: Szerzője lelke mélyéből fájlalja hősének korai eltávozását, lelke mélyéből rajong hőséért, és lelke mélyéből hiszi hősének halhatatlanságát; szent meggyőződése, hogy hőse non omnis est mortuus. De ezt seholsem mondja ki ezekkel vagy ezekhez hasonló szavakkal. Kerüli az emfátikus beszédet. Szavainak nem formája és hangja, hanem tartalma fejezi ki gyászát, rajongását, és egyéb érzéseit. Kimutatja, hogy kisütött a nap a magyar magánjogi tudomány egén, mikor Schwarz Gusztáv működni kezdett, — és sötét éjjel borult a jogtudományra, mikor Schwarz Gusztáv eltávozott. Ezt a szerző nem mondja, hanem adatokkal, a hős működésének és műveinek bemutatásával igyekszik elhiteni. Nyelvezete férfiasan elokvens. Sok a mondanivalója, és szeretettel mondja. A beszéd szerkezete lebilincselő. A könyv azok közé tartozik, amelyek olvasását az ember nem szívesen szakítja félbe. És mégis, mégis... Izgatott voltam, mire a könyvnek végére értem. Próbálok megértetni izgatottságom okait.

Nem szeretem a magánjog nevezetű tudományt, — állandóan megcsal engem. Négyszemközt nagy odaadással viszonzza az én szerelmes odaadásomat, — hevít és lelkesít, és a legkülönbébb skálákban elturbékolja nekem, hogy mi az a dolog, meg mi az a tartozék, meg a növedék, meg alkatrész, meg ági öröklés, meg közszerzemény, meg turpis causa, meg érvénytelenség és megtámadhatóság, meg ez, meg az, meg amaz. Úgy tud ezekről a dolgokról beszélni, hogy nincs az a szférikus zene, amely ennél szférikusabb. De mindig csak négyszemközt. Társaságban, ha kettőnkön kívül a gyakorlati élet is jelen van, akkor ugyanő „spröd”, úgy tesz, mintha nem ismerne engem, és én sem ismerém őt. Blamál engem, és akárhogy könyörgöm, mégsem mondja meg, dolog-e az elektromosság, és lopás-e annak elsinkófálása; — és hogy az A. alatti gyáreladási szerződéssel, amely minden tartozékra vonatkozik, megvettnék jelentkezik-e a B. alatti jegyzék 118. tétele alatt írt 325 darab köszörülők —, meg, hogy az ági viskó eladási árából meg annak kosztkamataiból vásárolt részvény és ennek fiataljai —, és illetve eme utóbbiak eladási árából megvett luxus yacht és luxusvilla ági-e, vagy szerzemé-

nyi. Nem folytatom. Úgyis mindegy. Bármi ilyent kérdezek a gyakorlati élet jelenlétében a jogtudománytól, vagy nem felel, vagy kitérően felel, vagy kacérkodva azt feleli, hogy ne idegesítssem őt kérdésekkel, majd otthon négyszemközt megmondja, „wenn wir einmal zuhause sind, wird sich schon alles finden“.

A jogtudós az, aki mindig csak négyszemközt van a jogtudománnyal. Ezért azt hiszi, hogy a jogtudomány öncél. Egyetlen ambíciója a jogtudósnak, hogy a tudomány vivat, crescat, floreat. Hogy közben mi történik az emberrel, az a tudóst nem érdekli. Annyira nem, hogy nem is mondja szívesen azt a szót, hogy ember. Az ügyletet szerinte nem emberek kötik, hanem felek. Joga nem az embernek van, hanem a személynek. Egyént és egyedét is szívesebben mond, mint embert. Szentségtörőnek és érvénytelennek nézi az eljegyzésnek és házasságnak olyan definícióját, amelynek alanya fiú és leány, vagy férfi és asszony, az alany szerinte nem más, mint „két különböző nemű egyén“. És ezzel el is érkeztem oda, ahova akartam: aki nem akar tudomást venni arról, hogy az eljegyzést fiúk és leányok, himnemű és nőnemű emberek kötik meg, hanem kardoskodik amellett, hogy ezt különböző nemű egyének (vagy pláne egyedek) cselekszik: az lehet jó eljegyzésjogi vagy házasságjogi jogtudós, de nem érthet jól sem az eljegyzéshez, sem a házassághoz. És ezért tanulhatunk ugyan tőle eljegyzésjogot vagy házasságjogot, de hogy a konkrét eljegyzés valóságos, érvényes eljegyzés-e, vagy a konkrét házasságot helyesebb volna-e felbontani, vagy helyesebb volna-e ezt a férjet és ezt a feleséget kibékíteni egymással: ahhoz a jogtudós nem ért. De ebben nem ő a hibás. Hibás a jogtudomány. És ez az oka annak, hogy én, bíró, ügyvéd, én, jogi tanácsadó, nem szerethetem. Nem igényel külön indokolást, hogy mindezek folytán nem borulhatok le a jogtudós nagysága előtt sem. Dr. Besnyő Bernát pedig leborul. Emlékszedével mintha szobrot emelt volna a magánjogi jogtudósnak. Már pedig a magánjogi jogtudós mint ilyen, nem denkmahlfähig.

Ne érttessem félre. Nem Schwarz Gusztáv ellen szólok. Mellette szólok. Derék ember volt, művelt ember, szépszávu ember, derék jogtudós, rendes tanár, öröme telt mesterségében. Gyermekes, szimpatikus élvezettel magyarázta, hogy más a megbízott, más a meghatalmazott, és megint más az üzenetvivő, a nuncius. Utóbbinak nem is kell embernek lennie, mondotta diadalmas szerénységgel, lehet pld. kutya is, — mondhatom ugyanis az én ajánlattevőmnak: Majd holnap válaszolok neked. Ez úgy fog történni, hogy elküldöm hozzád a kutyámat. Ha piros rózsza lesz a farkára kötve, az igent jelent, ha fehér, nemet. Ebben az esetben a kutya sem nem megbízott, — folytatta Schwarz Gusztáv, sem nem meghatalmazott, hanem nuntius. Amiből némelyek szerint következik, — fejezte be kedves derével —, hogy nuntius lehet élettelen tárgy is. Gondoljunk csak a költőre: „Helyettem kis virág, tégy vallomást“.

Igen, ilyen üdítő és szellemes ember volt Schwarz Gusztáv. Nem hiányzott belőle egy sem azokból a jó tulajdonságokból,

amelyeket az emlékezésed szerzője lát benne, de mihaszna, ha mégis magánjogi jogtudós volt. Non exegit monumentum. A metier kizárja a nagyságot.

Ezért olvastam azzal a bizonyos izgalommal Besnyő Bernát könyvét.

Sokat tanulgattam és tanulmányozgattam a jogtudósok műveit. De meg vagyok győződve arról, hogy összességükben sem voltak rám annyi és olyan hatással, mint az a tizennégyéves kislány, aki jelen volt, amikor én laikusokból álló társaságban elmondottam azt a fentebb említett jogi vitát arról, dolog-e az elektromosság, és aki ellopja, tolvaj-e. A kislány a plénumban nem szólt hozzá a kérdéshez. Később azonban szorongó aggodalommal a hangjában, olyanformán, mintha attól félné, hogy rossz világban élünk, de válaszomtól mégis vigaszt remélt, azt kérdezte tőlem: „Bácsi kérem, ugye csak viccelni tetszett, ugye nem igazán vitatkoztak a tudós ügyvéd urak és a bíró urak arról, hogy tolvaj-e a tolvaj?? Kényszerképzet erejével mindig előttem van a kislány arckifejezése, és lelki fülemben van szavai csengése, valahányszor küzködve a tudománnyal, döntenem kell arról a rémnehéz kérdésről, hogy „kinek van igazája?”.

A tudomány ilyenkor sohasem tudott még segíteni, a kislány azonban igen gyakran tart vissza attól, hogy koturnusosan és tudományosan ítéljek.

Dr. Kartal Ignác.

Megjegyzések Dr. Kartal bíró úr cikkéhez. Kartal bíró úr csalódása a magánjogban a hitegetett szerelmes csalódása és így csalódnia csak az tud, aki nagyon szeret. A magánjognak, sőt mondhatni a jognak ez a nagy szeretete Kartal bíró úr cikkének sorai mögül akkor is kiérzik, midőn a szöveg maga mást látszik mondani. De amint a csalódott szerelmes sokszor igazságtalan: ugyanebbe a hibába esik a cikk is. A cikk példája az elektromos áram ellopásáról téves. (1907: III. t.-c. 2. §., 1931: XVI. t.-c. 72. §.) Nagyon jól tudjuk, hogy az 1907. évi törvény előtt is büntette a gyakorlat a villamos áram ellopását, amint nem ez volt az első és nyilván nem az utolsó eset, amidőn az írott jogszabályok hiányosságait a bírói gyakorlat pótolta. Hogy az írott jogszabályok ily módon való kiegészítésének alapja az az igazságérzet, amelynek kiműveléséhez a cikkíró úr által annyira kicsinybe vett jogelmélet sokat járult hozzá: nem szorul bizonyításra. De különben ha rossz, vagy tökéletlen a jog, úgy ez még nem ad alapot arra a kishitűségre, hogy a jogot, vagy a jogtudományt lekicsinylő kézlegységgel intézzük el, hanem legfeljebb a hibák kijavítását teszi feladatunkká. Egyáltalában küzdenünk kell a jogtudomány ama Minderwertigkeitsgefühle ellen, amelyet csak a tudomány fogalmának egyoldalú és azt ok nélkül korlátozó meghatározása teremthetett meg. Talán nem is nagyon fontos annak a kérdésnek a vizsgálata, vajjon a tudománynak bárki által alkotott definíciójába a jogtudomány fogalma beilleszthető-e. Jogra és jogszabályokra szükség van és szükség van valamire — nevezzük akár tudománynak, akár mesterségnek, — ami a létező és létesítendő jogszabályokkal foglalkozik, azokat rendszerbe szedi, helyességüket vizsgálja és